

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Дарина Войцехівська, 1997 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2020 році закінчила Національний університет «Одеська юридична академія», де здобула кваліфікацію: ступінь вищої освіти магістр спеціальність «Публічне управління та адміністрування», професійна кваліфікація: «магістр публічного управління та адміністрування», тимчасово не працює, виконала акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса (ОП 37284 Право (081 Право)).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса від «08» липня 2024 року №1940-10, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради **Хашматулли Бехруза**, д.ю.н., професора, завідувача кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензентів: **Юлії Кривенко**, к.ю.н., доцента, доцента кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Оксани Канєнберг-Сандул, к.ю.н., доцента, доцента кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційних опонентів: **Юліанни Цвєткової**, д.ю.н., доцента, доцента кафедри теорії та історії права та держави Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Геннадія Волошкевича, к.ю.н., доцента, завідувача кафедри державно-правових дисциплін Черкаського національного

університету імені Богдана Хмельницького,

на засіданні «22» серпня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Дарині Войцехівській на підставі публічного захисту дисертації «Законодавче врегулювання релігійних відносин національних меншин Півдня України у XVIII – на початку XX ст.» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник – Вітман Костянтин Миколайович, доктор політичних наук, професор, директор Центру підготовки магістрів публічної служби і професійних суддів Національного університету «Одеська юридична академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Дисертація є першим комплексним історико-правовим дослідженням правового регулювання релігійних відносин національних меншин на землях Південної України у дореволюційний період.

Наукова новизна отриманих результатів дисертації зумовлена постановкою і розробкою проблеми, що досі не була виокремлена як предмет спеціального наукового історико-правового дослідження.

Уперше:

здійснено узагальнююче дослідження сутності, принципів та еволюції державної віросповідної політики Російської імперії та її втілення на землях Південної України щодо національних меншин християнських конфесій та авраамічних (нехристиянських) конфесій. На відміну від попередніх робіт, головний акцент дисертаційного дослідження був зроблений не на правовому становищі однієї етнорелігійної групи, а порівняльному аналізі релігійних прав різних етноконфесійних груп Півдня України, що дозволило визначити основні відмінності у обсязі закріплених віросповідних прав та ступені їх реалізації, а також встановити

фактори, що обумовлювали диференційований підхід держави до етноконфесійних груп, та зміну характеру взаємовідносин держави і представниками різних конфесій на певному історичному етапі;

комплексно проаналізовано вплив церковного, звичаєвого і світського права на міжконфесійні відносини національних меншин Південної України, виявлено їх специфіку. Реконструйовано процес втручання центральної та місцевої влади у міжконфесійні відносини, а також розкритий механізм взаємодії канонічного, звичаєвого та світського права, наведені приклади вирішення складних етнорелігійних проблем, що виникали у процесі застосування норм з різних регуляторних джерел віросповідного права;

проаналізовано законодавче регулювання реалізації релігійних норм у сімейних відносинах національних меншин, що дозволяє зрозуміти вплив релігії на особисте життя та родинні структури. На основі отриманих даних зроблено висновки, про загалом толерантне відношення царського уряду до традиційних сімейних норм національних меншин та прагнення віднайти компроміси у питаннях, що носили принциповий характер для обох сторін;

розглянута система державного правового регулювання переходу між нехристиянськими та християнськими віросповіданнями, визначено основні етапи та зміст державної політики у питанні прозелетизму та досліджено практику міжконфесійних конверсій національних меншин у Південній Україні.

Удосконалено:

зміст та значення принципів державної конфесійної політики XVIII - початку XX ст., зокрема ключового принципу «віротерпимості», та проаналізовано їх практичне втілення під час правового регулювання міжконфесійних відносин на землях Південної України;

знання про систему релігійної освіти національних меншин, а також зміст державної політики в цій сфері. Подальшого розвитку набула теза, що релігійна освіта відігравала ключову роль у збереженні релігійної ідентичності та культурної

спадщини різних етноконфесійних груп. Важливою складовою цього процесу було створення та функціонування релігійних шкіл, які забезпечували навчання відповідно до релігійних традицій і норм;

оцінку державної політики Російської імперії щодо права особи на вибір конфесійної приналежності. Подальшого розвитку набула теза, про необхідність відходу від однобокої, суто негативної, оцінки політики держави у цій сфері, та потребі врахування складних міжконфесійних відносин на територіях подібних Південній Україні, де держава вимушена була виступати арбітром у чисельних конфліктах, що виникали на релігійному ґрунті, у тому числі і з приводу активної місіонерської діяльності у середовищі іновірців. Проаналізовано законодавчу базу місіонерської діяльності та підтверджено факт існування прозелітизму з боку представників усіх конфесій, що функціонували у південноукраїнських губерніях;

на основі проведеного дослідження розроблено практичні рекомендації щодо врахування досвіду історії правового регулювання міжконфесійних відносин національних меншин на сучасному етапі державного розвитку.

Дисертація виконана українською мовою.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має в 9 наукових публікацій, які розкривають основний зміст дисертації, з них 3 статті в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України. Додатково положення дослідження відображено в 6-ти опублікованих тезах виступів на міжнародних і всеукраїнських конференціях:

1. Войцехівська Д. Ю. Право на здійснення релігійних обрядів під час проходження військової служби представниками національних меншин Російської імперії (XIX – поч. XX ст.). *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 68. С. 12-18.

2. Войцехівська Д.Ю. Державна політика щодо міжконфесійної конверсії представників національних меншин Півдня України у XVIII-XIX ст. *Державо і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. 2022. Випуск 91. С. 4-15.

3. Войцехівська Д.Ю. Державна політика у сфері релігійної освіти представників національних меншин Півдня України у XVIII – на початку XIX ст. *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 71. С. 20-27.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти) та висловили зауваження:

Хашматулла Бехруз, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», зазначив, що повністю погоджується з членами разової спеціалізованої вченої ради щодо актуальності дисертації. Вказав, що на його думку, релігійні традиції є важливим чинником розвитку будь-якого суспільства, і в цілому в Україні в XVIII - XIX століттях, початку XX та і в наш час. Підкреслив, що робота є актуальною та має велике теоретичне та практичне значення. Звернув увагу на те, що обрана авторкою методологія дозволила правильно побудувати структуру роботи і виконати поставлені завдання в дисертації. В цілому, враховуючи оцінку офіційних опонентів та рецензентів, процес захисту дисертації, констатував, що буде підтримувати роботу, додатково підкреслив, що дисертація відповідає встановленим вимогам, а авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Юлія Кривенко, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»,

критичні зауваження та дискусійні положення виклала у наданій рецензії та оголосила під час виступу, у дискусії підтримала офіційних опонентів щодо актуальності, наукової новизни, висловила слова підтримки дисертантці в її дослідженні, яке на сьогодні є дуже актуальним, цікавим та змушує замислитися над тими викликами, які на сьогодні отримано, а саме щодо впливу релігійних відносин на суспільство. Зазначила, що підняття дисертанткою окресленої тематики є достатньо важливим та актуальним та незважаючи на те, що період дослідження є до ХХ століття, але і на сьогодні вказані здобутки залишаються актуальними. До позитивних моментів дисертації віднесла ряд досліджених наукових джерел, які характеризують не лише те, що дисертантка змогла дослідити архіви та вивчити літературу, а й те, що вона досліджувала роботи зарубіжних вчених, які також мають досвід з вивчення національних меншин, що є доволі актуальним. Визначила, що дослідження є важливим внеском у розуміння правових політичних та соціальних процесів у сфері релігійних та міжнаціональних відносин, що відбуваються на сьогодні в Україні, а дисертантка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Оксана Канєнберг-Сандул, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження та дискусійні положення виклала у наданій рецензії та оголосила під час виступу, у дискусії підсумувала у виступі, що саме представлена дисертація є вагомим внеском у вивчення історії як вітчизняного права, так і дослідження всієї національної політики у сфері національних відносин. Зазначила, що окрім того, що тема є актуальною, завдання, мета та завдання в процесі написання роботи були досягнуті, незважаючи на велику кількість дискусійних питань. Підкреслила, що отримані в роботі висновки достатньою мірою є обґрунтованими, не викликають принципових заперечень, а робота є завершеною працею, виконана відповідно до всіх поставлених вимог. Зазначила, що науково обґрунтовані результати дослідження у сукупності

розв'язують конкретні наукові проблеми. Констатувала, що дисертація «Законодавче врегулювання релігійних відносин національних меншин Півдня України у XVIII – на початку XX ст.» відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам чинного законодавства, а дисертантка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Юліанна Цветкова, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії права та держави Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, критичні зауваження та дискусійні положення виклала у наданому відгуку та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що дисертація є дуже якісним дослідженням і попри всі зауваження, які було зроблено, підкреслила, що без зауважень робота існувати не може, оскільки вона є науковим пошуком, науковою дискусією та завжди відрізняється поглядами на окремі питання, які по-різному розглядаються, що є цілком нормальним. Підкреслила, що позитивним виступає той факт, що дисертантка у своїх відповідях показала обізнаність темою і стійкість до своїх уподобань, поглядів. Зазначила, що більшість положень, висновків та пропозицій, які висловлюються дисертанткою, є оригінальними, розвивають та удосконалюють вже існуючі ідеї та положення стосовно досліджуваної проблематики, дисертація відповідає вимогам, які висуваються до такого роду робіт, вона є самостійною авторською роботою, де чітко визначено мету та завдання, що відповідають актуальним питанням забезпечення релігійних прав національних меншин та дуже сильно кореспондуються з сучасними проблемами, в яких опинилася Українська держава та українське суспільство, що підкреслює актуальність та важливість дослідження. Зробила висновок, що робота заслуговує на визнання, а авторка – на присудження ступеня доктора філософії.

Геннадій Волошкевич, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, критичні зауваження та дискусійні

положення виклав у наданому відгуку та оголосив під час виступу, у дискусії погодився, що якщо тема дисертації актуальна, то вона завжди викликає багато запитань та дискусію, інші погляди і це навпаки є позитивним моментом, оскільки чим краща робота, тим вона цікавіша та дискусійніша. Зазначив, що дискусійні теми є очевидною, є різні погляди, але дисертантка продемонструвала в ході захисту, на його думку, одну з найкращих своїх якостей – вміння відповісти на питання та обґрунтувати свою думку, підкріпити свою точку зору фактами та не боятися відстоювати свою позицію, оскільки деякі висновки тим і є цікавими, що є нелінійними та нетрадиційними. Навів приклад, що Російську імперію малюють виключно як «тюрму народів», де основна діяльність держави виключно пов'язана з необґрунтованими обмеженнями прав і свобод, проте дисертантка показує, що дійсно обмеження були, проте вони інколи носили об'єктивний характер, інколи – до цього призводила сама діяльність національних меншин, які також не були «білими та пухнастими» та вели себе не завжди в рамках закону. Зазначив, що захист дисертації показав, що дисертантка належним чином володіє матеріалом. Підкреслив, що в ході написання дисертації, в ході захисту дисертантка продемонструвала вміння володіти методологією дисертаційного дослідження, зокрема, порівняльним методом, співставленням, виділенням загальних та спеціальних рис. Вказав, що коли йде мова про регіональні дослідження – вони тим і корисні, що дозволяють показати унікальність регіону, оскільки не може бути такого, що вся імперія, яка складалася з багатьох лоскутків, регіонів, національностей, буде функціонувати як єдине ціле, - кожен регіон матиме свою унікальність і дисертантка показала, що Південь України – унікальний регіон по своєму історичному, культурному та національному характеру, тому потрібно вітати такі роботи, що дозволяє зрозуміти характер цього регіону та дійсно в сучасних умовах це слід враховувати та використовувати в державній політиці. Констатував, що тема дисертації актуальна, робота виконана на високому науковому

рівні, а дисертантка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Дарині Войцехівській ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова
разової спеціалізованої вченої ради

Хашматулла БЕХРУЗ